

Asia: VN/30737/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Lausunto

Lausunnot lukuun 1. Johdanto

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen lausunto: valtioneuvoston huolto-varmuuden tavoitepäätöksen luonnoksesta

Viittaamme yllä mainittuun lausuntopyyntöönne, johon vastaamme seuraavasti:

Etelä-Karjalan hyvinvointialue kiinnittää huomiota valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätöksen luonnoksen johdanto-osan huoltovarmuustyön kansallisten lähtökohtien kuvauksen horjuvuuteen. Huoltovarmuutta ei tähänastisessa kansallisessa määrittelyssä ole nähty kokonaisturvallisuuden perustana, vaan osana kansallisen varautumisen toimivalikoimaa ja siten yhtenä osana kokonaisturvallisuutta. Luonnoksessa esitettyä tarkempi kuvaus huoltovarmuuden merkityksestä olisi esitettävissä kirjauksella, että huoltovarmuus tulee ottaa huomioon osana varautumista kaikilla hallinnonaloilla, ei siis sentään kaikessa päätöksenteossa. Lähtökohtana huoltovarmuuden määrittelylle myös tässä asia-kirjassa tulisi olla voimassa oleva lainsäädäntö sekä kokonaisturvallisuuden sanastoon kirjattu määritelmä, joiden mukaan huoltovarmuus on toimintaa, jonka tarkoituksena on turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämätön tuotanto, palvelut ja infrastruktuuri vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta. Johdanto-osan kirjausten epätäsmällinen sisältö on osin tulkittavissa ristiriitaiseksi yhteiskunnan turvallisuusstrategian kanssa, joka kuitenkin linjaa kansallisen varautumisen periaatteet. Johdannon viidennen kappaleen viittaus muihin "sellaisiin toimijoihin, jotka vastaavat oman hallinnonalansa huoltovarmuudesta" jää epäselväksi ministeriöiden vastatessaan valmiuslain mukaisesti varautumisesta omilla hallinnonaloillaan.

Lausunnot lukuun 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Luku 2. Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Verrattuna johdantoon, on toisen luvun kolmanteen kappaleen kuvaus huolto-varmuudesta osana kokonaisturvallisuutta oikea ja täsmällinen.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue katsoo, että toisessa luvussa erityisesti kuudennessa kappaleessa sekä sivun seitsemän kolmannessa luvussa korostuu käsitys Huoltovarmuuskeskuksen johtavasta roolista huoltovarmuustoiminnassa. On kuitenkin korostettava, että huoltovarmuuden organisaatio kaikkineen perustuu yritysten vapaaehtoiseen yhteistyöhön, johon voimakasta ohjausotetta ei tule osoittaa. Huoltovarmuuskeskus ei ole viranomainen, vaan laitos, jolle sopii huoltovarmuuden tukeminen yhteiskunnassa laajalti, mutta huoltovarmuuden ydintä ovat huoltovarmuuden organisaatioiksi luettavat yritykset sekä myös julkisen hallinnon toimijat. Lisäksi on tärkeää, että myös kuntien mahdollisuuksia huolehtia huoltovarmuudesta kehitetään sekä kuntien välistä huoltovarmuusyhteistyötä edistetään. Lisäksi kuntien ja hyvinvointialueiden varautumiseen ja huolto-varmuuteen liittyvän kehitystyön vahvistaminen yhteistyössä huoltovarmuusorganisaatioiden ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa on välttämätöntä.

Lausunnot lukuun 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Luku 3. Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

Huoltovarmuuskriittinen infrastruktuurin turvaamisessa hyvinvointialueella esimerkiksi pelastustoimella on paljon annettavaa esimerkiksi valvonnan, koulutuksen ja harjoittelun myötä. Pelastustoimen osaamisen hyödyntäminen edellyttää vahvaa yhteistoimintaa, jonka puitteissa pelastustoimi voi omalta osaltaan osallistua kriittisten kohteiden määrittämiseen, tunnistamiseen ja suojaamiseen.

Hyvinvointialueen pelastustoimen näkökulmasta sekä CER- että NIS2-direktiivien soveltamisen tilanne on kansallisten linjausten puuttuessa epäselvä jopa soveltamisalan osalta. On toivottavaa, että direktiivien implementointi toteutetaan ottaen huomioon kansallisen varautumisen olemassa olevat rakenteet sekä linjaukset.

On nähtävissä, että digitaalisen toimintaympäristön häiriötilanteita kaikkein kriittisimpiä järjestelmiä kattavien korvaavien toimintatapojen, varajärjestelmien ja -tietoliikenneyhteyksien rakentaminen on koko yhteiskuntaa koskeva valtava haaste, johon vastaaminen edellyttää merkittäviä resurssointeja. Tätä huolto-varmuuden osa-aluetta voi perustellusti esittää painopisteeksi seuraavien vuosien aikana. Tämän vuoksi kappale 3.2:n yhteydessä olisi toivottavaa esittää linjaus Huoltovarmuuskeskuksen roolista kehittämistyön keskeisenä rahoittajana.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue huomauttaa, että kappale 3.3 ei kuulu työ- ja elin-keinoministeriön lainsäädännön alaisuuteen, vaan kansaisvarautumisen oma-toimisesta varautumisesta on ohjattu voimassa olevassa pelastuslaissa.

Lisäksi Etelä-Karjalan hyvinvointialue pitää erikoisena, kuinka itsehallinnollisia kuntia ja hyvinvointialueita kuvataan osassa tekstiä (esimerkiksi sivun 11 viimeinen kappale). Hyvinvointialueet ovat aivan keskeinen osa alueellista huoltovar-muutta sekä kokonaisturvallisuuden

alueellista koordinaatiota. Tämä korostuu hyvinvointialueilla esimerkiksi alueellisten turvallisuusfoorumien vetovastuuna. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on lakisääteinen varautumisvelvoite, jota ne toteuttavat oman itsehallintonsa puitteissa, eikä lausunnolla olevaan luonnoksen tule kirjata sisältöjä, joissa huoltovarmuus ei olisi kuntien ja hyvinvointialueiden omaa itsenäistä sekä yhteistyössä toteutettavaa kokonaisturvallisuustyötä.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen näkökulmasta koko varautumisen kenttää, ei pelkästään huoltovarmuutta, haastavat puutteet tiedonkulussa ja ennakointi-toiminnan yhteistyön kehittämättömyydessä. Asiakokonaisuutta olisi ratkottava ottaen huomioon turvallisuusviranomaisten, hyvinvointialueiden sekä koko julki-sen hallinnon tarpeet. Tämän kehitysvaiheen jälkeen yritysten tietovirrat voidaan tarvittavilta osiltaan liittää osaksi kaksisuuntaista tiedonvaihtoa, jolla voidaan varmistaa laajalti yhteiskunnassa ajantasaiseen ja monipuoliseen tietoon perustuvat johtamistoiminteet.

Lausunnot lukuun 4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

4. Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet ja kehittämiskohteet

Lukuun neljä Etelä-Karjalan hyvinvointialue esittää lisättäväksi omana kohtanaan pelastustoimen huoltovarmuustavoitteet ja niihin liittyvät kehittämiskohteet, ja näistä erityisesti väestön suojaamisen näkökulmasta nousevat tarpeet. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä sosiaaliturvaan liittyvät asiat päätösluonnoksessa on tuotu esille. Tärkeätä olisi, että pelastustoiminnan ja väestön suojaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto turvattaisiin. Väestön suojaamisen lisäksi pelastustoimella on merkittäviä kehittämistarpeita myös normaaliolojen häiriötilanteisiin ja laajamittaisiin onnettomuuksiin varautumisessa. Huoltovarmuuden kysymykset esimerkiksi laajojen ja vaikeasti saavutettavissa olevien maastopalojen sekä merellisten öljyvahinkojen tai muiden merellisten päästöjen torjunnassa haastavat vakavasti pelastustoimen suorituskykyä.

Hyvinvointialueiden kehittäessä yhteistyötä varastojen kriittisen materiaalin hävikin minimoimiseksi sekä riittävän varastokierron varmistamiseksi, sopisi Huoltovarmuuskeskukselle rooli, jolla varmistaa tarvittaessa saatavuutta esimerkiksi täydentävillä varastoinneilla tai saatavuutta varmistavilla sopimuksilla. Myös ensihoitopalvelujen turvaamisen kannalta kriittisten materiaalien ja tuotteiden kotimainen tuotanto tulisi turvata edellä esitetyllä tavalla. Lisäksi kansallisesti olisi tarvetta kriittisen materiaalin yhtenäiselle kriittisyysluokittelulle, varsinkin materiaaleissa, joita hyödyntävät niin viranomaiset, kunnat kuin elinkeinoelämä.

Lausunnot lukuun 5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

5. Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

Viranomaisten vastuulle määriteltävien huoltovarmuustoimenpiteiden rahoittaminen on osa kyseisten ministeriöiden tai niiden hallinnonalojen virastojen ja laitosten normaalia toimintaa ja suunnittelua. Pelastustoimen osalta olisi tärkeää, että huoltovarmuuteen varattua rahoitusta

voitaisiin hyödyntää kansallisesti erityisesti pelastustoimen väestönsuojelutehtäviin varautumisessa. Tällä hetkellä pelastustoimen varautumisessa ei hyödynnetä huoltovarmuustoimintaan varattuja määrärahoja.

Lausunnot lukuun 6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

6. Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Ei lisättävää kyseiseen kohtaan.

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit

Ei lisättävää.

Kareinen Jani
Etelä-Karjalan pelastuslaitos

Pylkkänen Tuomas
Etelä-Karjalan pelastuslaitos - Etelä-Karjalan hyvinvointialue, varautuminen